

עלון סיפורים להלכה שלמה

ערש"ק פרשת כי תצא תשע"ו

בס"ד עלון מס' 29

זורע צדקות חלק ה'

תקציר הפרקים הקודמים

הנערים יצאו לחופשת סוף שנה, גנבים שבאו לפרוץ לחממות של אלעזר, דודו של מתן, שברו את החממות, ולכן היה צורך לקטוף את הירקות במהירות, לפני שיתקלקלו ע"י השמש, הבחורים התנדבו לסייע במשימה, הרב חזקיה רב המושב למד עם הנערים הלכות תרומות ומעשרות. בגמר השיעור חיכתה לנערים הפתעה מחוץ לבית הכנסת

אלעזר" קרא מתן "יש לך אחלה חברים" וכולם פרצו בצחוק גדול – "אבל אלעזר, יש בעיה" אמר עידו "אבא שלי לא מרשה לי להיכנס למקומות רחצה בלי מציל, הוא אומר כי זה נכלל באיסור ונשמרתם מאד לנפשותיכם" – "אבא שלך צודק מאד" נענה לו רובי "זה באמת מאד מסוכן להיכנס לים או לבריכה בלי מציל, אבל שמעת את יוני, גם על זה חשב אלעזר, ובשביל זה הוא קרא לי, אני המציל הרשמי של הבריכה במושב, כך שאין לך מה לדאוג, רק שימו לב כולכם, גידרנו חלק מסוים במאגר שרק בו ניתן לשחות, אני מאד מבקש לא לעבור מעל הגדר שבמים כי זה עלול להיות מסוכן ברור?" שאל רובי בקול "ברור" ענו כולם – "יאללה, קדימה, חברה", כנסו כבר למים" קרא אלעזר "כשתצאו, יחכה לכם משקה חם ועוגיות"

לאחר שהנערים השתעשעו שעה ארוכה במים קרא לעברם רובי "קדימה חברה, הגיע הזמן לצאת מהמים" הנערים יצאו בורזות מהמים והתיישבו סביב מדורה קטנה שהדליק יוני, אלעזר חילק לכל אחד כוס שוקו חם, ורובי פתח חבילת עוגיות והעביר בין כולם, בזמן שכל החבורה נהנתה מהמגדנות שקיבלה, פתח אלעזר ואמר "רובי סיפר לי, כי הבטיח לחברה שלו בג'יפ שבהפסקה נדבר על מצוות איסור כלאיים, האם יש לכם כוח לשמוע שיעור קצר

על הלכות כלאיים?" שאל "בטח!!! קראה החבורה בקול רם "טוב א"כ נתחיל בתורה מצינו 5 סוגי איסור כלאיים : כלאי זרעים (ויקרא יט, יט) כלאי אילנות (שם) כלאי הכרם (דברים דברים כב, ט) כלאי בגדים (ויקרא יט, יט) כלאי בהמה (שם) אבל בדרך כלל אדם שאינו חקלאי נתקל בדר"כ בשניים מתוך חמשת האיסורים

כלאי אילנות – כלאי אילנות אסורים והם בכלל האיסור "שדך לא תזרע כלאים". איסור זה הוא מן התורה וחייבים עליו מלקות. האיסור הוא רק אם עושים הרכבה של אילן אחד באילן ממין אחר. אך אין איסור לערבב כמה מיני זרעים של עצים ולזרעם יחד. (רמב"ם כלאיים א, ה – ו) יש לדעת ע"פ מומחים מה נקרא שני מינים ומה נקרא מין אחד. עץ שהורכב עליו עץ ממין אחר, אסור לקיימו, כלומר אין להשקותו או לזבלו, אבל הפירות היוצאים ממנו מותרים לאכילה. (שו"ע יו"ד רצהו) ולכן בסופר מותר לקנות פירות מורכבים

כלאי הבגד – מקור מהתורה: "בגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך" (ויקרא פרק יט פסוק יט) "לא תלבש שעטנו צמר ופשתים יחד" (דברים כב, יא) שעטנו פירושו טווייה שיש בה ערבוב של שני מינים – צמר ופשתן. (רש"י) כל בגד שטוו בו צמר ופשתן ביחד אסור בלבישה מן התורה. (שו"ע יו"ד שד, א)

ואפילו יש בו חוט אחד – אסור. אם קונים בגד חדש ולא יודעים האם יש בו איסור שעטנו, יש לבודקו כראוי. (שו"ע יו"ד סימן שב) בימינו ישנן מעבדות הבודקות שעטנו, וכל בגד חדש שיש בו

כשיצאו הנערים החוצה, הם הבחינו בשלושה ג'פים גדולים ולידם עמדו אלעזר ועוד שני אנשים לא מוכרים "היי אלעזר" קראה החבורה בזמן שהתקרבה לכיוון הג'פים "מה קורה?" – "חברה תכירו, זה רובי" אמר אלעזר תוך שהוא מצביע על אחד האנשים שעמדו לידו "זה יוני" הצביע אלעזר על האיש השני "רובי יוני הם חברים שלי מהמושב" – "שלום" אמרו רובי ויוני לחבורה "נעים לנו מאד להכיר אתכם" ורובי הוסיף "אלעזר סיפר לנו על העזרה שלכם בקטיף הירקות, אז עלה לנו רעיון להכיר לכם טובה חזרה, ולציפר אתכם בטיוול ג'פים באזור" "יש!!!" צהלה החבורה – "איזה מגניב" קרא אליאב והוסיף "כבר הרבה זמן לא עשיתי טיוול ג'פים" – "אני רואה שזה מוצא חן בעינכם" אמר יוני "א"כ קדימה בואו נעלה לרכבים ונתחיל לנסוע, עוד

מחכות לכם הרבה הפתעות הערב." בתחילה, נסעה השיירה על הכביש המוביל למושב ולאחר כמה דקות נסיעה השיירה פנתה ימינה וירדה לדרך עפר – "היי, חברה" קרא רובי "אתם יכולים להוציא את הראש החוצה, תיהנו קצת מהנוף ומהאוויר הצח" הנערים שמעו בעצתו, וכשהוציאו את ראשם, נגלה לפנייהם נוף מפעים, שדות פורחים מטעים ירוקים שהיו תלויים בהם פרות שונים –

"איזה מזל" קרא נחום שיש שביל עפר המפריד בין המטעים והשדות, כך אנחנו יכולים לנסוע ביניהם וליהנות מזיו הבריאה" – "לא צריך בשביל זה מזל" קרא רובי לעומתו "יש חובה לעשות כן" – "חובה!!" התפלאו הנערים "כן חובה!!" ענה להם רובי "עפ"י ההלכה, יש חובה להפריד בין גידולים שונים, כדי לא לעבור על איסור כלאיים" – "מה, יש איסור כלאיים גם בשדות?" שאל מתן "חשבתי שהאיסור הזה כולל רק לא לחרוש בשדה עם שור וחמור" רובי חייך "יש עוד כמה דברים שאסור לעשות אותם משום איסור כלאיים, אני מצי"ע" הוסיף "שבהפסקת שוקו שנעשה לאחר השחייה, נלמד על איסורי הכלאים" – "שחייה!!" קראו בהתלהבות הבחורים "איזו שחייה?" – "אה, השחייה שארגנו לכם במאגר המים הגדול, שבדיוק הרגע הגענו אליו, הנה, הביטו מצד ימין שלכם" הנערים ירדו מהרכבים "וואו אלעזר, איזו הפתעה!!!" קראו כולם "אבל אלעזר, איך נשחה בלי להרטיב את הבגדים?" שאל אליאב "אל תדאגו" אמר יוני בחיך "כנראה שאתם עדיין לא מכירים את אלעזר, כשהוא לוקח על עצמו פרויקט מסוים, הוא חושב על כל הפרטים אפילו הקטנים ביותר" ואז ניגש יוני לג'יפ שלו והוציא משם שני שקים גדולים "בבקשה" אמר אלעזר "כל אחד יכול לקחת לעצמו בגד ים מהשק הזה, ומגבת מהשק השני" – "וואי וואי אלעזר, אשריך, מאיפה השגת את כל הדברים הללו?" שאל נחום "יש לי חבר שקוראים לו אליהו, ויש לו חנות בגדים בבאר שבע, הוא תרם לכם את בגדי הים ואת המגבות ממחווה על עזרתכם" – "כל הכבוד לו" קראו הנערים "ת'שמע

תרו"מ כי הכל הפקר" – "כל הכבוד, אני ממש מתפעל מכם" קרא הרב חזקיה.

"ולסיום שאלה קשה במיוחד, נראה מי יוכל לענות, אם הלכות ברחוב וראיתי על הרצפה פירות שגדלו בתוך חצר פרטית, אך נפלו לרשות הרבים, מה אני אמור לעשות?" שקט השתרר בחדר, הנערים שקעו במחשבות, אך אף תשובה לא נשמעה – "טוב, נראה לי שהפעם אני אענה את התשובה, כי זו באמת שאלה קצת קשה, יש לדון האם דינם של הפירות כהפקר ופטורים מתרו"מ או לא. השו"ע בחושן משפט סימן רס סעיף ו' מחלק בין פירות שדרכם להימאס בנפילתם, כגון תאנים, שאו דינם כהפקר, לבין פירות שאינם נמאסים בנפילתם, כגון זיתים וחרובים, שהם שייכים לבעל העץ ואסור לקחתם מדין גזל. וא"כ גם אם הבעלים הרשה לקחתם צריך להפריש מהם תרו"מ.

ולפני שניגש לאופן ההפרשה, נזכיר עוד שתי הלכות, פירות הפקר או של גוי שסיים את כל מלאכתם – אינם חייבים בתרומות ומעשרות. (שו"ע יורה דעה סימן שלא סעיפים ד, טז) פרי שנקטף בשדה, מותר לאוכלו ללא הפרשה בצורה ארעית, אך פרי שנקטף מעץ בחצר סגורה חייב בהפרשה. (רמב"ם הלכות מעשר פרקים ג – ד)

"עכשיו נלמד סוף כל סוף איך מבצעים את פעולת הפרשת התרומות ומעשרות,

לוקחים מהפירות קצת יותר מאחד ממאה, לפני שמפרישים מברכים: ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קידשנו במצוותיו וציונו להפריש תרומות ומעשרות.

הקצת שהופרש הרי הוא תרומה גדולה, והאחד ממאה הוא התרומת מעשר, (ניתן לראות את הנוסח שאומרים בזמן ההפרשה בסידורים)

והשנה (תשע"ו) יש להפריש עוד עשירית, ולברך, ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קידשנו במצוותיו וציונו על פדיון מעשר שני, ולומר: כל פירות המעשר שני פדויים על פרוטה שיחדתי לפדיון מעשר שני.

פירות שאינם בוודאות טבל (לא בטוח שהם אינם מעושרים), יש לעשות את כל מעשה ההפרשה אך ללא ברכות

"יופי" סיים הרב חזקיה "אני מאד נהניתי מהלימוד עמכם, ומקווה שגם אתם הפקתם תועלת, אני מקווה שנתראה שוב לעיתים קרובות, ורק בשמחות" – "גם אנחנו נהנינו והשכלנו" קראה החבורה "יישר כוח גדול לרב, תזכה הלאה להגדיל תורה ולהאדירה, – "אכביר" ענה הרב חזקיה

למחרת, שוב היה נראה כי אלעזר מוטרד מאד – "מה קרה אלעזר?" שאל מתן "שוב בעיות עם הביטוח?" – "לא" ענה אלעזר "הפעם האתגר הוא יותר חשוב מבעיות הביטוח" – "אז ספר מה הבעיה" קרא עידו "אולי נמצא יחד פתרון" – "לא נראה לי שתוכלו לעזור" אמר אלעזר "נו אלעזר, ספר! הרי כתוב דאגה בלב איש ישחנה" קרא אליהו – "טוב, בסדר" אמר אלעזר והחל לספר "הבוקר קיבלתי טלפון מדודי, שגר בגבעה הסמוכה למושב, הוא סיפר לי שבשבת אמורה להתקיים בבית הכנסת שלהם חגיגת בר מצווה" – "נו אז מה הבעיה?" שאל מתן "בר מצווה הוא אירוע חגיגי" – "נכון" ענה אלעזר "אך הבעיה שאין להם מניין גדול של מתפללים בבית הכנסת, והשבת אחת המשפחות המרכיבה את המניין לא תוכל להישאר בשבת בגבעה, כיוון שעליהם לנסוע לעזור להוריהם, בקיצור" סיכם אלעזר "דודי אמר שאין להם מניין לשבת, והוא לא יודע כיצד יוכלו לחגוג את בר המצווה כמתוכנן"

"זאת הבעיה!?" קרא נחום "אני חושב שאנחנו כן יכולים לעזור לך" – "כן? באמת?" צהל אלעזר "כן" ענה נחום "יש לי רעיון..."

חשש, כגון מעילים עם ביטנה, חליפות ושאר מיני בגדים מורכבים צריכים בדיקה.

אם בתווית של הבגד כתוב שהוא עשוי מ – LININ ו WOL זה שעטנו. בגד פשוט כגון חולצה ומכנסיים רגילים אין חיוב לבדוק, והמחמיר תבוא עליו ברכה.

ובמיוחד עכשיו לפני החגים ולקראת החורף הבעל"ט שאנשים רגילים לקנות חליפות או מעילים העשויים מצמר, יש לשים לב כי לא עוברים על ידם באיסורי שעטנו ובכל חשש יש לשלוח את הבגד לבדיקת מעבדה וכך לא לעבור על איסורי דאורייתא

– "אבל אלעזר" הקשה נחום "עדיין לא הבנתי למה צריך שביל עפר מפריד בין שדה לשדה" – "ברור שלא הבנת" צחק אלעזר "כי על עניין ההפרדה לא דיברנו, היות וההלכה המדברת על הרחקת השדות זו מזו, נכללת בתוך איסור כלאי זרעים, ולא רציני להכביד עליכם יותר מידי מידע בשעת ערב מאוחרת, קדימה חברה כבר מאוחר ומחר צריך לקום מוקדם."

החבורה כיבתה את המדורה וניקתה את השטח בו ישבו, אחר חזרו הם למושב – "יישר כוח לכם" אמרו הנערים לאלעזר רובי יוני – "זה היה ערב בלתי נשכח" קרא נחום – "כן היה ממש כיף" הוסיף מתן –

"בשמחה" ענו השלושה "גם לנו היה מאד כיף להיות בחברתכם."

למחרת, לאחר תפילת ערבית, התכנסה שוב החבורה ללימוד עם הרב חזקיה – "מה שלומכם בחורים? איך היה לכם אתמול הטיול?" – "כיף חיים" קראו כולם בהתלהבות – "כן" הוסיף מתן "וגם למדנו הלכות כלאיים" – "חשוב מאד" נענה הרב חזקיה "בסוף תהיו בקיאים בכל המצוות התלויות בארץ" חייך הרב חזקיה אחר המשך "היום בעז"ה נסיים את הלימוד בהלכות תרומות ומעשרות, והכנתי לכם חידון קצר, מוכנים שנתחיל?"

שאל הרב חזקיה "מוכנים" קראו כולם א"כ נתחיל "מה דינם של פירות שנקטפים בשדה?" – "אני יודע" קרא אליאב "אם הפירות הן הפקר, א"צ להפריש תרו"מ כלל. אבל אם הפירות שייכים לאדם והוא נתן רשות לקטוף, אם אוכלים בשדה אכילת ארעי א"צ להפריש, אם לוקחים לבית חייבים להפריש תרו"מ." תשובה מלאה כל הכבוד אליאב

"שאלה מס' שתיים מה יהיה הדין בחצר פרטית?" – "בחצר פרטית" קרא עידו "צריך להפריש תרו"מ גם אם אוכלים בגינה" – "יפה מאד, מצויין"

– "שאלה נוספת" הכריז הרב חזקיה "מה יעשה אדם, שקנה פירות או ירקות במקום שאין בו תעודת כשרות המעידה שהופרשו תרו"מ?" – "הרב אני יודע" קרא אליהו "יש להפריש ללא ברכה. אבל הרב צריך גם לזכור כי במקום בלי תעודת כשרות ישנה בעיה לקנות פירות כי קיים לגבם חשש איסור ערלה בנוסף לעניין התו"מ" – "הערה נפלאה ונכונה" קרא הרב חזקיה

"שאלה רביעית – מה יעשה אדם שרוצה לקטוף רומריץ, הגדל בגינה המשותפת של הבניין בו הוא גר?"

– "הרב" קרא נתן "אני זוכר, שפעם קרה לי מקרה כזה ולמדתי עם אבא שלי שכל ירק שהוא גידולי הפקר אין בו חיוב תו"מ, ולכן כל הגדל בגינות ציבוריות (גני עיריה) פטור מתו"מ שהרי דינם כהפקר, אבל הגדל בגינה משותפת דהיינו מקום של בית משותף שמקפידים בו שלא יכנסו זרים אין דינו כהפקר, אולם אם אנשי הבניין לא מקפידים וכל הרוצה לבוא ליטול יכול ליטול הרי זה הפקר הפוטר מתרו"מ ובאותו הזמן גם למדנו שכל דבר שגידולו מן הקרקע ונאכל חייב בהפרשת תרו"מ, כולל עשבי תיבול (אבל אם משתמשים בהם רק לטעם ואינם נאכלים בפני עצמם מפרישים ללא ברכה רמב"ם תרומות פ"ב ה"ג) וירקות עלים וכו'" – "יפה מאד, תשובה נכונה" שיבח הרב חזקיה

"עכשיו בוא נראה אם אתם יודעים, האם צריכים להפריש תו"מ בשנת השמיטה?" – "בשנת שמיטה" קראו כולם "אין הפרשת

העלון מוקדש השבוע לעילוי זלמח

הרה"ק ר' יוסף זימלמן ב"ר אליהו ב"ר משה (הררר הבן איש חי) זצוק"ל ז"ל
י"ג אלול